

ВИБОРЧИЙ ЕЛІСКОК

Записник журналіста на виборах

Свобода – це коли люди можуть висловлюватися.
Демократія – це коли держава прислухається.
Засоби масової інформації – це оповісник.

(1) Чого не повинно бракувати доброчесній журналістиці?

Точності

Отримання достовірної інформації – найважливіший складник доброчесної журналістики. Все, про що повідомляють ЗМІ, має бути точним – написання імен і прізвищ кандидатів, слова, які вони вживають, цифри та характеристики людей, місць і речей. Кандидатів і виборців під час виборів можуть опановувати емоції. Їхні слова слід передавати ретельно для того, щоб точно розкрити зміст і пояснити контекст, не перебільшуючи при цьому суб'єктивного смислу. Коли йдеться про новину, журналіст завжди поспішатиме, аби донести її першим. Проте ще важливіше – донести її правильно. Виборці не захочуть спілкуватися з журналістами, якщо побоюватимуться, що ті не дбатимуть про точність передачі їхніх слів або достовірність опису дійсного стану справ.

Відповідальності

Журналісти несуть відповідальність перед людьми, про яких вони пишуть репортажі, та перед суспільством, якому вони повідомляють новини. Журналісти зобов'язані захищати свої джерела, коли їх не можна розкривати. Можливі джерела суспільно значущої інформації не повідомлятимуть журналістам важливі новини, наприклад, про політичну корупцію, якщо боятимуться, що їхні імена буде названо. Відповідальні журналісти використовують для отримання новин лише чесні методи, а це значить, що їхня робота має ґрунтуватися на міжнародних професійних стандартах.

(2) Чого не повинно бракувати доброчесній журналістиці?

Об'єктивності (неупередженості)

Майже кожен звід правил доброчесної журналістики (етичний кодекс) наголошує на важливості об'єктивності чи безсторонності. Для забезпечення об'єктивності сумлінний журналіст прагнучим готувати збалансовані матеріали. А збалансованість означає врахування позицій обох сторін. Коли певний кандидат на політичну посаду у своїй промові під час передвиборчої кампанії когось звинувачує або дає якісь обіцянки, професійний репортер дізнається про реакцію на це з боку інших кандидатів і включає її у свій репортаж, аби той був збалансований. Прагнення подавати більше однієї думки допомагає позбавитися ознак упередженості чи прихильності до позиції лише однієї сторони. Утім збалансований матеріал має бути і справедливим. У певній статті одному з кандидатів може приділятися більше уваги, ніж іншому, з огляду на значення слів або дій цього кандидата під час певної події чи в певний момент. Іншого ж рази, в іншій статті, баланс може змінитися так, щоб справедливо відобразити роль іншої сторони. Досягнення такого балансу в кожному матеріалі вимагає більше зусиль, але в професійній журналістиці інакше не можна. Кожна історія завжди має щонайменше дві сторони. Навіть якщо професійний журналіст працює на ЗМІ, що підтримує якусь одну партію, у своїх репортажах він намагається бути неупередженим і врівноваженим. Навіть якщо він працює на державний або урядовий ЗМІ, його матеріали мають подавати інформацію про опозиційні партії. Це і є баланс. І він має бути якомога справедливішим. Власники приватних ЗМІ та державні медіа повинні не змішувати політичні коментарі та думки з новинами. Більшість виборців не спілкуватимуться з журналістами, які повідомляють про позицію лише однієї партії. Виборці, які не довіряють журналістам, говоритимуть те, що, на їхню думку, хоче почути кореспондент, однак при цьому вони не завжди казатимуть правду. Неупередженість має ще один аспект: професійний журналіст не може бути лідером жодної політичної групи чи руху. Якщо відомо, що певний журналіст є провідним активістом, то його/її матеріали вважатимуть упередженими та не гідними довіри, навіть якщо вони насправді забезпечують справедливу рівновагу. Журналістська неупередженість означає, що репортер не повинен брати активну участь у жодних виборчих кампаніях, надавати фінансову чи іншу підтримку одній із партій або отримувати подарунки від якоїсь партії.

Відповідальна журналістика НЕ є:

Дифамаційною

Доброчесна журналістика не повторює неточні твердження й образи, не спотворює правду про особу.

ЗМІ можуть повідомляти звинувачення й образливі висловлювання, однак при цьому матеріал мусить бути збалансованим: повинна забезпечуватись можливість дати відповідь на такі звинувачення чи образи.

Похідною

Доброчесна журналістика не повторює чужих повідомлень без перевірки фактів. Копіювання інформаційних матеріалів може призвести лише до повторення неправдивої інформації.

Зловмисною

Журналістика – це велика сила. Репортаж може зіпсувати репутацію політиків, створити загрозу для членів певної партії або спричинити громадський протест. Професійні журналісти не зловживають своєю владою, перекручуючи інформацію і використовуючи її як особисту зброю, щоб комусь свідомо шкодити.

Корумпованою

Професійні журналісти не беруть хабарів. Доброчесна журналістика не робить ласку жодному політику чи партії. Доброчесна журналістика не виставляється на продаж. У міру можливості, засоби масової інформації мають існувати на засадах самокупності.

Такими є базові стандарти журналістики, якій люди можуть довіряти. Така журналістика називається професійною чи об'єктивною. Будь-який об'єктивний інформаційний матеріал має бути точним, неупередженим і відповідальним. Це правило стосується кожного, хто причетний до підготовки новин – ставить завдання про підготовку матеріалу, редагує текст або синхроні, пише заголовки, скерує, організовує чи здійснює управління роботою відділу редакції новин. Передвиборчі матеріали, які містять інформацію, що не може бути перевіреною або не є надійною, не слід публікувати чи випускати в ефір.

**Доброчесна журналістика – як дієві ліки.
Її цінності не повинні бути політичними, культурними чи расовими.
Вона допомагає підтримувати «добре здоров'я» демократії.**

(1) Проведення виборів: на що звертати увагу?

Порушення та помилки на виборах бувають різноманітні. Проте вказані нижче є найсуттєвішими з тих, про які ЗМІ слід знати й інформувати виборців, виконуючи свою функцію «сторожового пса» під час виборчої кампанії та виборчого процесу.

Виборчі права

- Чи всі громадяни з правом голосу потрапили до списку виборців або зареєстровані для участі у виборах?
- Чи всі виборці можуть вільно й без остраху отримувати інформацію про партії та обговорювати питання, які вони порушують?
- Чи партії не залякують виборців або посадових осіб виборчих комісій, чи не вказують виборцям, за кого їм голосувати?
- Чи партії або посадові особи не намагаються підкупити виборців за гроші, великі подарунки чи обіцянки щодо роботи?
- Чи виборці розуміють свою роль і важливість голосування, чи знають вони, який у них є вибір?
- Чи жінки та меншини почуваються в безпеці під час голосування?

Права кандидатів і партій

- Чи всім партіям і кандидатам, які відповідають встановленим вимогам, дозволено взяти участь у виборах?
- Чи дозволено боротися за обрання всім кандидатам, які представляють меншини, регіони чи відмінні від загальноприйнятих політичні погляди?
- Чи всі партії можуть без остраху проводити публічні зустрічі?
- Чи застосовуються норми й обмеження, встановлені у виборчому законодавстві до всіх учасників перегонів рівною мірою?
- Чи забезпечують правоохоронні органи захист усіх партій тоді, коли вони ведуть виборчу кампанію, поширюють інформацію та проводять громадські збори?
- Чи не витрачають певні потужні впливові кола великі суми грошей для підтримки однієї конкретної партії?
- Чи всі партії охоче розкривають інформацію щодо того, звідки вони беруть свої кошти?
- Чи дотримуються державні посадові особи нейтральної позиції і чи не використовують державні кошти або ресурси – скажімо, транспортні засоби – на користь однієї партії?
- Чи не виступає політична партія, що перебуває при владі, з повідомленнями про нові проекти саме тоді, коли розгортається виборча кампанія? Це несправедливо по відношенню до опозиційних партій, які не можуть використовувати державні ресурси таким чином.

(2) Проведення виборів: на що звертати увагу?

Виборчий процес

- Чи є повними та точними списки виборців?
- Чи мають змогу ті виборці, яких немає в списках, бути занесеними до списку, показавши відповідне посвідчення особи та виконавши необхідні процедури для виправлення неточності?
- Чи зможуть розібратись у бюлетенях виборці, які не вміють читати?
- Чи легко зрозуміти виборцям інструкції для голосування? Чи вистачає бюлетенів, скриньок для голосування, чи достатня кількість членів виборчих комісій для спостереження за голосуванням і підрахунку бюлетенів?
- Чи вжито заходів для захисту людей, які йдуть голосувати?
- Чи вжито заходів для захисту виборчих скриньок від спроб укинати туди фальшиві бюлетені?
- Чи видається виборча комісія справді об'єктивною, незалежною і чесною?
- Чи здійснюють моніторинг виборів міжнародні та незалежні спостерігачі і якої вони думки про роботу виборчої комісії?
- Чи виборча комісія оперативно реагує на всі скарги з боку ЗМІ, виборців і політичних партій про порушення виборчого законодавства?
- Чи виборча комісія розслідує та припиняє порушення закону про вибори? Чи несуть якусь відповідальність порушники?
- Чи мають змогу ЗМІ, неурядові організації та міжнародні спостерігачі без втручання й остраху проводити моніторинг та інформувати громадськість про хід виборчого процесу?
- Чи забезпечують державні ЗМІ надійне інформування про всіх кандидатів і партії? Чи є їхня інформація точною, неупередженою, відповідальною і справедливою?
- Чи забезпечують об'єктивне та справедливе інформування приватні ЗМІ: газети, радіо й телебачення?
- Чи надають приватні ЗМІ всім партіям або кандидатам рівні умови для політичної реклами?

Найважливіша роль ЗМІ у виборчій кампанії – забезпечити виборцям повну поінформованість про їхній можливий вибір.

Ще одна функція медіа – спостерігати за тим, щоб вибори були вільними та чесними. Третя роль ЗМІ – подавати матеріали про те, якими шляхами партії намагаються завоювати голоси виборців.

Якщо партія дає різні обіцянки різним групам людей, виборці мають право про це знати. Виборці повинні бути обізнані щодо партійних лідерів, політики та дій партії в минулому.

Опитування громадської думки: на що звертати увагу?

Інформуючи про опитування громадської думки, журналісти повинні діяти вельми розважливо та користуватися консультаціями професіоналів. Політичні партії та впливові кола можуть маніпулювати такими опитуваннями. Перш ніж повідомляти про результати опитування громадської думки, журналісти мають поставити й отримати відповіді на кілька запитань, зокрема на такі:

- Хто проводив і фінансував опитування? Чи була це незалежна та професійна соціологічна компанія? Якщо опитування проводить політична партія, відповідні запитання можуть бути упередженими та сформульованими так, щоб увести виборців в оману. Поширювати інформацію про опитування у вигляді новин, без порівняння з іншими опитуваннями, не слід.
- Скільки людей опитано? Яким чином їх обрано? Якщо кількість опитаних надто мала, то результати опитування не репрезентуватимуть думку суспільства (громади). Сумлінне опитування громадської думки мусить охоплювати від 400 до 2500 і більше респондентів.
- Які запитання ставилися і як саме? Чи може журналіст отримати копію опитувальника, аби побачити порядок, у якому були поставлені запитання?
- Коли саме проведено опитування? Які події, що могли б уплинути на відповіді опитуваних, відбувалися тоді в межах виборчої кампанії?
- Як результати цього опитування співвідносяться з іншими опитуваннями? Окреме опитування – це лише моментальний зріз ставлення опитуваних. Не виключено, що воно упереджене чи помилкове. Можливо, воно застаріле і не відображає зміни в громадській думці. Щоб виявити послідовність або тенденції, завжди краще порівнювати результати одного опитування з результатами іншого.
- Якщо опитування проводить медіа організація, то чи не є вона політично упередженою? Чи не буде її вплив вводити виборців в оману?

Безпека під час виборчої кампанії

- Асоціації журналістів, керівники та власники медіа мали б вимагати від усіх політичних партій і уряду зробити заяви про дотримання й забезпечення особистої безпеки журналістів під час виборчої кампанії. Правоохоронні органи повинні поважати таку декларацію.
- Репортери, що висвітлюють хід виборів, мають знати регламент виборчої комісії та розуміти права й обов'язки журналіста. Журналісти ніколи не повинні носити партійну політичну символіку, значки, гасла, та не мають права отримувати подарунки від партійних працівників або кандидатів.
- Журналістам слід завжди мати при собі документ, який підтверджує, що вони працюють в медіа.
- Журналістам не слід носити зброю.
- Журналісти мають право відмовитись від виконання завдання, яке, на їхню думку, є надто небезпечним.
- Журналісти повинні мати право на відповідне спорядження та страхування при виконанні небезпечних завдань.
- Журналістам слід повідомляти своїх роботодавців про всі випадки, коли вони зазнають нападу чи погроз. ЗМІ мають повідомляти про погрози журналістам у новинах і повинні вимагати від виборчих комісій та органів влади захисту прав та безпеки журналістів.
- Журналістові слід завжди повідомляти третіх осіб (свого редактора, колег чи членів родини), куди вони збираються йти та коли планують повернутися.

Найкращий захист журналіста – інформаційні матеріали, що відзначаються точністю, неупередженістю та відповідальністю. Репортаж має бути об'єктивним. Він має представляти голос народу.

Висвітлення виборів: чи мій інформаційний матеріал є повним?

Кожному журналістові та редакторові, перш ніж давати повідомлення про хід виборів, слід поставити собі такі запитання:

1. Чи ретельно підготовлено матеріал? Чи правильно наведено факти й імена? Чи я вважаю, що інформація вірна? Чи все можливе я зробив, щоб перевірити правдивість інформації?
2. Чи є матеріал безстороннім і таким, що забезпечує справедливий баланс? Чи містить він позицію обох сторін або альтернативні думки й чи повідомляє новини, не віддаючи перевагу одній партії чи кандидатам?
3. Чи є матеріал прикладом відповідальної журналістики? Чи цю інформацію було отримано, не вдаючись до підкупу чи якихось інших протиправних дій? Чи захищені при цьому джерела інформації, чи не порушені норми законодавства про вибори і про медіа?
4. Чи орієнтовано цей інформаційний матеріал на виборців? Чи буде він для них значною новиною? Чи представляє він інтереси та проблеми виборців політикам?
5. Чи повністю відображає матеріал ситуацію, що описується? Чи відтворюють наведені вислови, фото, телевізійні кадри чи аудіозаписи дійсну картину того найважливішого, що сталося під час відповідного заходу?
6. Чи допоможе цей матеріал поглибити поінформованість виборців, аби вони змогли проголосувати розумно, відповідно до своїх найважливіших інтересів і пріоритетів?
7. Чи є вибори вільними та справедливими? Чи існує якась інша інформація про ці вибори, яку слід висвітлити?

Міжнародна підтримка медіа (International Media Support — IMS) є неприбутковою недержавною міжнародною організацією, що працює з медіа та журналістами у країнах, які перебувають у стані конфлікту, небезпеки для суспільства, політичної нестабільності або переживають перехідний період. У більше ніж 30-ти країнах по всьому світу IMS допомагає підсилити та забезпечити професійну діяльність медіа і журналістів навіть у складних умовах. Більше інформації про IMS на сайті www.i-m-s.dk.

АРТИКЛЬ 19 (ARTICLE 19) є незалежною правозахисною організацією, що працює на світовому рівні з метою захисту та просування права на свободу вираження поглядів. Назва організації походить від назви Статті 19 Загальної декларації прав людини, яка гарантує свободу слова. Більше інформації про АРТИКЛЬ 19 на сайті www.article19.org.

Це видання підготовлене та надруковане в рамках Програми IMS «Медіа та Демократія» для Центральної і Східної Європи та Кавказу.

© 2009, International Media Support with permission by Ross Howard to use abstracts from «Media + Elections: An Elections Reporting Handbook».

Any reproduction, modification, publication, transmission, transfer, sale distribution, display or exploitation of this information, in any form or by any means, or its storage in a retrieval system, whether in whole or in part, without the express written permission of the individual copyright holder is prohibited.

Будь-яке відтворення, зміна, публікація, передача, продаж, трансляція, демонстрація або використання цієї інформації, у будь-якій формі та/або будь-яким способом, або зберігання цієї інформації у системі пошуку інформації, повністю або частково, без безпосереднього письмового дозволу власника авторського права забороняється.

photo UNIAN